

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ"
для студентів напряму підготовки 6.030505
"Управління персоналом та економіка праці"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2012

Затверджено на засіданні кафедри регіональної економіки.
Протокол № 1 від 30.08.2011 р.

Укладач Кожанова Є. П.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Економічний аналіз" для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання / укл. Є. П. Кожанова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 60 с. (Укр. мов.)

Наведено тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, плани лекцій і семінарських (практичних) занять, матеріал щодо закріплення знань (індивідуальне навчально-дослідне завдання, самостійна робота, контрольні запитання), методичні рекомендації, систему поточного і підсумкового контролю знань студентів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання.

Вступ

Формування ринкових відносин, переведення підприємств на комерційний розрахунок потребують подальшого вдосконалення управління в усіх ланцюгах народного господарства. Науковий рівень управління передбачає всебічний розвиток аналітичної роботи. Завдання економічного аналізу полягає у тому, щоб із різного роду даних, іноді різнобічних і розрізнених, що відображають окремі явища й факти, скласти загальну цілісну картину процесу, виявити властиві йому закономірності. З'являється потреба в аналізі як проміжної ланки у системі управління між одержанням інформації про роботу об'єкта і прийняттям рішень. Прийняття рішень на рівні підприємства, яке розглядається як складна динамічна система, потребує комплексного підходу до економічного аналізу, який ґрунтується на дослідженні проблем і об'єктів як сукупності взаємопов'язаних елементів.

Широке використання економічного аналізу потребує оволодіння основами теорії аналізу господарської діяльності, підготовки кваліфікованих спеціалістів, які б добре уявляли собі зміст і завдання економічного аналізу на сучасному етапі розвитку країни, його методологічні та організаційні принципи, прийоми й методи. Дисципліна "Економічний аналіз" виступає у системі підготовки бакалаврів різних напрямів підготовки однією із найважливіших профільюючих дисциплін.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи теоретичних знань, вмінь та навичок практичної роботи з аналізу виробничої й фінансово-комерційної діяльності підприємства, які дозволили б їм найкращим чином досягти економічних цілей виробництва – одержання високих прибутків у результаті виявлення резервів виробництва й розробки заходів щодо їх реалізації, вибору найбільш оптимальних рішень на перспективу.

Предметом дисципліни є причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ та процесів.

Програма навчальної дисципліни передбачає першочергове вивчення теоретичних основ економічного аналізу й подальшого їх використання для оцінки та аналізу конкретних питань, показників діяльності

підприємства. У зв'язку з цим студенти вивчають питання значення економічного аналізу в управлінні виробництвом, його роль і розвиток, основні категорії й види економічного аналізу, методи й прийоми аналізу господарської діяльності, інформаційну базу та організацію аналітичної роботи. Далі передбачається вивчення питань з техніко-економічного й фінансового аналізу, методів аналізу та оцінки окремих показників.

Лекційна форма навчання поєднується з різними видами практичних та семінарських занять, на яких закріплюються і поглиблюються одержані на лекціях знання, що сприяє виробленню вмінь та навичок практичної діяльності. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки.

Структура навчальної дисципліни наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка бакалавра	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
1	2	3
Кількість кредитів, відповідних до ECTS – 3; у тому числі змістовних модулів – 2; самостійна робота; індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ).	Галузь знань: 0305 "Економіка і підприємство"	Вибіркова. Рік підготовки: 4. Семестр: 7
Кількість годин: усього – 108; за змістовними модулями: модуль 1 – 38 год.; модуль 2 – 70 год.	Шифр та назва напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"	Лекції: кількість годин – 34. Практичні (семінарські): кількість годин – 34. Самостійна робота: кількість годин – 22. Індивідуальна робота: кількість годин – 18

1	2	3
Кількість тижнів викладання дисципліни: 17. Кількість годин за тиждень – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: ПМК

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у галузі економічного аналізу

Навчальна дисципліна є вибірковою для підготовки бакалаврів з напрямку підготовки "Управління персоналом та економіка праці".

Бакалавр з напрямку підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" здатний виконувати професійні роботи й обіймати певні посади, перелік яких наведено у табл. 2 (за Національним класифікатором ДК 003.2010 "Класифікатор професій").

Таблиця 2

Професійні назви робіт, які здатний виконувати бакалавр з напрямку підготовки "Управління персоналом та економіка праці"

Код	Професійна назва роботи
1	2
1466	Менеджери (управителі) у сфері пенсійного страхування
1477	Менеджери (управителі) з підбору, забезпечення та використання персоналу
1477.1	Менеджери (управителі) з підбору, забезпечення та використання персоналу
1483	Менеджери (управителі) у соціальній сфері
2412	Професіонали в галузі праці та зайнятості
3435	Організатори діловодства
3435.2	Організатори діловодства (види економічної діяльності)
3460	Соціальні працівники
1232	Начальник бюро організації праці та заробітної плати цеху
1232	Начальник відділу підготовки кадрів
1232	Начальник відділу соціального розвитку

1	2
1232	Начальник лабораторії наукової організації праці та управління виробництвом
1232	Начальник лабораторії соціології та психофізіології праці
1232	Начальник нормативно-дослідної лабораторії (станції) з питань праці
1477.1	Менеджер (управитель) з персоналу
1483	Менеджер (управитель) у соціальній сфері
2446.1	Молодший науковий співробітник (соціальний захист населення)
2446.1	Науковий співробітник (соціальний захист населення)
2446.2	Соціальний працівник
2446.2	Фахівець із соціальної роботи
3119	Хронометражист
2446.1	Науковий співробітник-консультант (соціальний захист населення)
2412.2	Нормувальник гірничий
2412.2	Нормувальник гірничий кар'єру, рудника, шахти
2412.2	Нормувальник гірничий на підземних роботах

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента повинні сформуватися професійні компетенції, представлені у табл. 3.

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення дисципліни опанувати знання і сформувати професійні компетенції в галузі політичної економії, макроекономіки, мікроекономіки, маркетингу, економіки підприємства, фінансів, бухгалтерського обліку (табл. 4).

Професійні компетенції бакалавра з напрямку підготовки "Управління персоналом та економіка праці" після вивчення навчальної дисципліни "Економічний аналіз"

Групи професійних компетенцій	Клас професійних завдань	Компетенції бакалавра	
1	2	3	
1. Професійні компетенції	1.1. Застосування методу і прийомів економічного аналізу для дослідження техніко-економічних і фінансових показників діяльності підприємства	1.1.1. Використовувати різні методи економічного аналізу, обирати конкретні прийоми для аналізу окремих показників господарської діяльності з урахуванням їх особливостей і галузі використання	
		1.1.2. Визначати перелік питань і показників, що забезпечують повноту аналізу й оцінки окремих напрямів і сфер діяльності підприємства	
		1.1.3. Здійснювати аналіз господарської діяльності окремих підрозділів підприємства, обирати показники й напрями аналізу з точки зору їх наступності з узагальнюючими показниками щодо підприємства в цілому	
	1.2. Організація аналітичної роботи на підприємстві		1.2.1 Збирати і обробляти необхідну інформацію для аналізу господарської діяльності, перевіряти достовірність джерел інформації;
			1.2.2. Здійснювати планування, виконання й контроль аналітичних робіт на підприємстві
	1.3. Аналіз виконання виробничої програми підприємства		1.3.1 Здійснювати аналіз виробництва продукції (товарів, робіт, послуг), виконання плану з асортименту продукції, що виготовляється, оцінювати вплив їх зміни на економічні показники роботи підприємства

Продовження табл. 3

1	2	3
		1.3.2. Аналізувати якість продукції, виявляти причини браку та його вплив на показники роботи підприємства
		1.3.3. Розраховувати показники ритмічності виробництва, виявляти причини порушення ритмічності
		1.3.4. Оцінювати попит на продукцію підприємства, визначати місткість ринку й найбільш перспективні ринки збуту для обґрунтування плану виробництва та реалізації продукції
		1.3.5. Розраховувати показники конкурентоспроможності продукції, обґрунтовувати пропозиції щодо її підвищення
		1.3.6. Аналізувати виконання обов'язків щодо поставок продукції у відповідності до укладених договорів, оцінювати вплив факторів на обсяг реалізації продукції
	1.4. Аналіз ефективності використання основних фондів підприємства	1.4.1. Аналізувати склад, структуру та технічний стан основних фондів, оцінювати ефективність їх використання
		1.4.2. Аналізувати використання виробничих потужностей, виявляти "вузькі місця" й обґрунтовувати пропозиції щодо їх ліквідації
		1.4.3. Розраховувати показники ефективності реальних інвестицій, обґрунтовувати доцільність різних напрямів використання інвестицій на підприємстві
	1.5. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці на підприємстві	1.5.1. Аналізувати забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, оцінювати їх класифікаційний рівень і його відповідність вимогам виробництва, в тому числі з урахуванням перспективних напрямів його розвитку

Продовження табл. 3

1	2	3
		1.5.2. Аналізувати якісний склад працівників підприємства
		1.5.3. Аналізувати показники руху робочої сили та виявляти його причини, розробляти рекомендації щодо зниження поточності кадрів
		1.5.4. Аналізувати продуктивність праці, оцінювати вплив трудових і організаційно-технічних факторів на її рівень, виявляти резерви зростання продуктивності праці
		1.5.5. Аналізувати ефективність використання засобів на оплату праці, аналізувати доцільність застосування тих чи інших форм та систем оплати праці
6	1.6. Аналіз витрат на виробництво і збут продукції	1.6.1. Оцінювати ефективність використання матеріальних ресурсів, здійснювати аналітичне обґрунтування рішень щодо формування виробничих запасів
		1.6.2. Аналізувати витрати на виробництво і збут продукції, визначати вплив окремих факторів на їх величину, виявляти резерви зниження витрат
	1.7. Аналіз фінансових показників діяльності підприємства, його фінансового стану	1.7.1. Аналізувати джерела формування показників прибутку, їх складові частини, визначати вплив основних техніко-економічних показників на величину прибутку й розробляти заходи щодо його зростання
		1.7.2. Обґрунтовувати основні напрями використання прибутку
		1.7.3. Розраховувати і здійснювати аналіз системи показників рентабельності підприємства

Закінчення табл. 3

1	2	3
		1.7.4. Аналізувати фінансовий стан підприємства
		1.7.5. Визначати резерви поліпшення перерахованих раніше техніко-економічних і фінансових показників, розробляти пропозиції щодо їх реалізації, визначати ефективність заходів та їх вплив на результуючі фінансові показники підприємства
		1.7.6. Розробляти альтернативні пропозиції щодо підвищення ефективності виробництва, здійснювати їх економічне обґрунтування й робити вибір найбільш ефективних рішень
2. Особистісні компетенції		2.1. Володіти усним та письмовим спілкуванням українською, російською та іноземними мовами
		2.2. Мати мотивації до навчання упродовж всього життя
		2.3. Володіти навичками самостійного набуття знань
3. Загальнонаукові компетенції		3.1. Володіти знаннями об'єктивних економічних законів розвитку економіки
		3.2. Володіти сучасними інформаційними технологіями
		3.3. Володіти методологіями та вміти використовувати аналітичні навички
		3.4. Знати методи ведення наукових досліджень та їх застосовувати
		3.5. Аналізувати та застосувати передовий досвід в забезпеченні ефективного використання трудових ресурсів підприємства

Таблиця 4

Знання та вміння, які необхідно мати студентам з напрямку підготовки "Управління персоналом та економіка праці" для опанування навчальної дисципліни "Економічний аналіз"

Тема	Знання та вміння студентів, потрібні для опанування теми	Навчальна дисципліна, де формується знання та вміння
1	2	3
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	1.1. Економічні закони: суть, об'єктивний характер, механізм використання	Політична економія. Мікроекономіка. Менеджмент
	1.2. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки	
	1.3. Функції управління	
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	2.1. Загальні і конкретні методи наукового пізнання	Політична економія. Мікроекономіка. Статистика
	2.2. Методи статистики	
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	3.1. Роль інформаційного середовища	Політична економія. Мікроекономіка. Бухгалтерський облік
	3.2. Системний аналіз в прийнятті управлінських рішень	
	3.3. Фінансова та статистична звітність підприємства	
Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	4.1. Економічні потреби суспільства, їх сутність і класифікація.	Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка. Статистика. Економіка підприємства. Маркетинг
	4.2. Товар і його властивості	
	4.3. Ринок: сутність, функції та умови формування. Класифікація ринків	
	4.4. Попит, пропозиція, їх взаємодія	
	4.5. Методи статистики	
	4.6. Натуральні і вартісні показники обсягу продукції	
	4.7. Номенклатура й асортимент продукції	

1	2	3
Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства	5.1. Капітал як економічна категорія	Політична економія. Мікроекономіка. Економіка підприємства
	5.2. Кругообіг капіталу і його стадії	
	5.3. Оцінка вартості основних фондів, їх переоцінка, визначення зносу	
	5.4. Розрахунок амортизаційних відрахувань основних фондів.	
	5.5. Розрахунок показників руху, технічного стану, ефективності використання основних фондів	
	5.6. Розрахунок виробничої потужності підприємства	
Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	6.1. Заробітна плата: сутність, форми, системи	Політична економія. Мікроекономіка. Економіка праці і соціально-трудова відносини. Економіка підприємства
	6.2. Теорії заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата	
	6.3. Мінімальна заробітна плата та її критерії	
	6.4. Методи визначення чисельності персоналу підприємства	
	6.5. Показники руху і стабільності кадрів на підприємстві	
	6.6. Методи вимірювання продуктивності праці	
	6.7. Принципи організації заробітної плати, форми і системи оплати праці	
	6.8. Склад та формування фонду оплати праці	
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	7.1. Показники використання матеріальних ресурсів	Економіка підприємства
	7.2. Склад і структуру оборотних коштів, їх нормування	
	7.3. Показники ефективності використання оборотних коштів	
	7.4. Види складських запасів	
Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво й збут продукції	8.1. Витрати виробництва як передумова виробництва. Проблеми зниження витрат	Політична економія. Мікроекономіка. Економіка підприємства
	8.2. Склад і класифікація витрат. Класифікація витрат за економічними елементами, склад економічних елементів	
	8.3. Рекомендований перелік статей калькуляції, їх склад	
	8.4. Калькулювання собівартості продукції в комплексних виробництвах	
	8.5. Визначення точки беззбитковості	

Закінчення табл. 4

1	2	3
Тема 9. Аналіз прибутку і рентабельності	9.1. Прибуток як економічна категорія. Функції прибутку. Фактори, які впливають на норму прибутку. Функції прибутку	Політична економія. Мікроекономіка. Статистика
	9.2. Види прибутку згідно з законодавством України, джерела їх формування	
	9.3. Система показників рентабельності	
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	10.1. Система показників рентабельності	Економіка підприємства. Бухгалтерський облік
	10.2. Показники оборотності оборотних коштів	
	10.3. Фінансова та статистична звітність підприємства	

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни студенти мають ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план навчальної дисципліни "Економічний аналіз" складається з двох модулів, кожний з яких об'єднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує декілька навчальних елементів дисципліни за змістом та їх взаємозв'язком.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські і практичні заняття, індивідуальна науково-дослідна робота, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 5.

Таблиця 5

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин			
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності				
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	2	2	2	2
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	6	6	2	4
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	4	4	2	2
Разом годин за модулем	12	12	6	8
Модуль 2. Техніко-економічний і фінансовий аналіз				
Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	4	4	2	2

Закінчення табл. 5

1	2	3	4	5
Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства	4	4	2	2
Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	4	4	2	2
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	2	2	1	2
Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво й збут продукції	4	4	2	2
Тема 9. Аналіз прибутку і рентабельності	2	2	1	2
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	2	2	2	2
Разом годин за модулем	22	22	12	14
Всього годин	34	34	18	22

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

1.1. Зміст і предмет економічного аналізу

Економічний аналіз як галузь економічної науки. Основні етапи розвитку аналізу господарської діяльності, його роль в управлінні народним господарством та підвищенні ефективності виробництва. Економічний аналіз в умовах ринкової економіки, його значення та функції. Спрямованість економічного аналізу в умовах ринкової економіки на перспективу й на обґрунтування економічної ефективності управлінських рішень.

Господарська діяльність як предмет економічного аналізу. Абстрактно-логічний метод дослідження явищ в економічному аналізі.

Об'єкти й суб'єкти аналізу. Зміст аналізу. Умови, які сприяли розвитку аналізу на підприємствах.

Основні категорії економічного аналізу. Технічні прийоми, фактори, причини, резерви виробництва.

1.2. Задачі і принципи економічного аналізу

Задачі економічного аналізу. Оцінка результатів господарської діяльності. Сприяння управлінню та контролю виробництва. Пошук та виявлення резервів, сприяння їх реалізації з метою підвищення ефективності виробництва. Розробка наукової бази для здійснення прогнозування та планування на підприємстві. Вибір оптимальних варіантів рішень.

Принципи економічного аналізу. Науковий характер, комплексність аналізу, системний підхід до його здійснення, об'єктивність, конкретність, точність, оперативність і ефективність економічного аналізу.

1.3. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками і дисциплінами

Місце економічного аналізу господарської діяльності в системі наук. Його зв'язок з політичною економією, галузевими економіками, маркетингом, організацією виробництва й управління, фінансуванням, банківською справою, статистикою, бухгалтерським обліком, аудитом тощо.

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

2.1. Метод економічного аналізу

Визначення методу. Класифікація методу. Метод економічного аналізу і його характерні риси та особливості.

2.2. Прийоми економічного аналізу

Деталізація звітних показників, види деталізації.

Елімінування як метод розрахунку впливу факторів. Способи елімінування: ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць та перерахунків. Особливості застосування методу елімінування.

Порівняння, його застосування в аналізі. Види порівнянь. Вимоги, які ставляться до забезпечення порівнянності даних. Прийоми нейтралізації цінового фактора, обсягу виробництва, структури та асортименту тощо.

Моделювання. Види моделей. Використання моделювання в економічному аналізі.

Балансові зіставлення. Застосування цього методу для перевірки узгодження й вірогідності звітних фактів. Використання балансових розрахунків для визначення величини невідомих показників і факторів. Сальдовий прийом, можливості використання його в аналізі.

Деталізація показників. Деталізація за утворюючим фактором; за підрозділами; за періодами.

Прийом усунення впливу інфляційних факторів.

Прийом розширення та подовження факторних моделей.

Статистичні методи, які застосовуються в аналізі. Табличний метод. Особливості побудови аналітичної таблиці. Використання табличного методу в аналізі. Прийоми групувань і відбору. Динамічні ряди. Обчислення середніх і відносних величин. Графічні методи.

Економіко-математичні методи, які застосовуються в економічному аналізі, їх класифікація. Лінійне й динамічне програмування, теорія масового обслуговування, сітьові графіки, транспортна задача та ін. Особливості їх використання в аналізі господарської діяльності та сфери їх застосування.

Соціологічні та інші методи, які застосовуються в економічному аналізі. Анкетний метод дослідження. Опитування суб'єктів аналізу. Проведення експерименту.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності

3.1. Види економічного аналізу

Види та напрями економічного аналізу. Техніко-економічний і фінансовий аналіз. Міжзаводський, або порівняльний аналіз. Функціонально-вартісний і системний аналіз.

Характеристика змісту аналізу в залежності від об'єкта вивчення, часу проведення (оперативний, поточний та перспективний), періодичності (періодичний, одноразовий), ступеня охоплення (повний, частковий).

Зовнішній і внутрішній економічний аналіз. Ознаки розподілення аналізу господарської діяльності на зовнішній і внутрішній. Цілі, задачі й джерела інформації для цих видів аналізу. Споживачі аналітичного матеріалу зовнішнього та внутрішнього аналізу.

3.2. Система аналітичних показників

Система техніко-економічних показників як база економічного аналізу. Вимоги, яким повинна відповідати система обліку й звітності.

3.3. Класифікація факторів в економічному аналізі

Загальні і специфічні фактори; внутрішньогосподарські, галузеві, регіональні, народногосподарські; об'єктивні і суб'єктивні; екстенсивні і інтенсивні; кількісні і якісні фактори.

3.4. Інформаційне забезпечення економічного аналізу

Зміст і поняття інформації. Інформація як важливий ресурс сучасної ринкової економіки. Гласність і секретність інформації. Комерційна таємниця, її межі та значення для суб'єктів господарської діяльності. Організація й контроль потоків інформаційного забезпечення виробництва.

Характеристика й класифікація найважливіших видів інформації на підприємстві. Нагромадження, обробка, систематизація, зберігання й використання аналітичної інформації.

Використання ЕОМ в економічному аналізі. Розробка й класифікація аналітичних задач. Створення автоматизованого банку даних для розв'язування аналітичних задач. Перевірка вірогідності джерел інформації, які використовуються в аналізі. Перевірка за зовнішніми прикметами (за формою) та за змістом. Використання аудиту для перевірки якості бухгалтерських даних і звітів.

3.5. Організація аналізу господарської діяльності

Поняття й загальні методологічні принципи організації аналізу.

Форми та методи організації аналітичної роботи. Особливості організації та проведення аналізу з боку статистичних, фінансово-кредитних і керівних організацій. Планування, виконання й контроль окремих робіт і аналізу в цілому. Залучення, узгодження дій та заохочення виконавців аналізу.

Основні етапи проведення аналізу господарської діяльності. Принципи складання програм аналізу. Добір, перевірка й аналітична обробка економічної інформації. Узагальнення, оцінка та письмове оформлення результатів аналізу. Формування пропозицій за результатами аналізу та контроль за їх реалізацією.

Модуль 2. Техніко-економічний і фінансовий аналіз

Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)

4.1. Значення і завдання аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг)

Загальна схема й послідовність проведення аналізу. Система показників продукції та обсягів виробництва. Фактори, що впливають на виробництво продукції. Інформаційна база аналізу.

4.2. Аналіз випуску продукції у натуральному виразі

Оцінка динаміки обсягу продукції виробництва. Вимірювачі, які використовуються для обчислення динаміки показників. Аналіз впливу екстенсивних та інтенсивних факторів на динаміку показників, методика їх розрахунку.

4.3. Аналіз випуску продукції у вартісному виразі

Факторні моделі, що використовуються для аналізу випуску продукції у вартісному виразі.

4.4. Аналіз виконання плану з номенклатури і асортименту продукції

Аналіз асортименту й структури випуску продукції. Комплексний аналіз впливу асортименту й структурних зрушень на економічні показники роботи підприємства. Методика розрахунку впливу цього фактора на обсяг виробництва та інші показники підприємства.

4.5. Аналіз ритмічності виробництва

Аналіз комплектності й ритмічності роботи підприємства. Методи оцінки ритмічності. Оцінка резервів збільшення випуску продукції за рахунок ритмічної роботи підприємства.

4.6. Аналіз якості продукції

Показники якості. Сортність і методика її аналізу. Аналіз впливу якості на економічні показники роботи підприємства. Аналіз виробничого браку підприємства. Аналіз рекламацій, одержаних від споживачів, їх динаміки й причин браку. Оцінка динаміки штрафів за постачання недоброякісної продукції.

4.7. Аналіз реалізації продукції

Оцінка обсягів і динаміка реалізації продукції та послуг. Аналіз виконання договірних зобов'язань щодо поставок: за обсягом, за строками, за асортиментом, за якістю. Характеристика взаємозв'язків показників випуску, відвантаження й реалізації продукції. Аналіз і оцінка збуту окремих товарів.

Аналіз реалізації продукції на експорт. Аналіз виконання зобов'язань щодо зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінка загальних обсягів експортних поставок. Оцінка за асортиментом, за окремими покупцями, за групами країн, за видами поставок і формами розрахунків. Оцінка конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках та ефективності експортних операцій.

Зміст і реалізація підсумкового аналізу виручки від реалізації продукції й послуг. Підрахунок резервів збільшення реалізації продукції.

4.8. Аналіз маркетингової діяльності підприємства

Складові аналізу маркетингової діяльності підприємства.

Показники, що застосовуються для вивчення кон'юнктури ринку.

Завдання і методи збору і аналізу інформації про конкурентів.

Значення й завдання вивчення та оцінки попиту на продукцію й послуги підприємства, а також місткості ринку для обґрунтування плану виробництва та реалізації продукції. Загальна схема й послідовність проведення аналізу. Система показників і факторів, які визначають рівень попиту на продукцію та послуги. Вивчення функцій кривих попиту, його цінової еластичності для прийняття управлінських рішень.

Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства

5.1. Склад та завдання аналізу довгострокових активів підприємства

Завдання та загальна схема аналізу. Джерела інформації.

Склад довгострокових активів, їх структура. Аналіз операційних необоротних активів, темпів їх зростання у порівнянні з темпами зростання обсягів виробництва й реалізації продукції й обсягів операційних оборотних активів.

5.2. Аналіз складу і структури основних засобів

Аналіз показників складу і структури основних фондів. Показники забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами та основними фондами.

5.3. Аналіз технічного стану, руху основних засобів і озброєності праці основними засобами

Оцінка динаміки показників технічного стану, руху, оновлення й модернізації основних фондів, їх взаємозв'язку. Розрахунок і оцінка показника середнього віку обладнання. Аналіз системи показників озброєності праці основними фондами: фондоозброєності, технічної озброєності і машиноозброєності праці. Оцінка інвестиційної активності підприємства.

5.4. Аналіз ефективності використання основних засобів

Аналіз використання основних фондів. Класифікація показників використання основних фондів. Аналіз фондівіддачі та фондомісткості та фактори зміни показників.

5.5. Аналіз використання виробничих потужностей і технологічного обладнання

Аналіз використання виробничих потужностей. Оцінка кількісних змін, що характеризують виробничу потужність. Аналіз ефективності використання й освоєння виробничих потужностей. Аналіз використання виробничого устаткування. Аналіз сполучення взаємопов'язаних виробництв. Оцінка ступеня недовикористання виробничих потужностей та його причин. Оцінка обґрунтованості планів виробництва продукції за показниками використання виробничих потужностей. Резерви збільшен-

ня випуску продукції за рахунок підвищення ефективності використання виробничих потужностей.

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

6.1. Основні завдання аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

Значення й завдання аналізу. Загальна схема аналізу. Джерела інформації.

6.2. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою і кількісного та якісного складу працівників

Аналіз забезпечення підприємства робочою силою. Аналіз зміни робочої сили за категоріями, професійним та кваліфікаційним складом, їх відповідності вимогам виробництва. Аналіз чисельності робітників за рівнем механізації й автоматизації праці. Аналіз статево-вікової структури персоналу і структури персоналу за рівнем освіти. Аналіз стану умов праці на підприємстві.

6.3. Аналіз руху і стабільності робочої сили

Аналіз руху робочої сили та її причин. Показники стабільності робочої сили.

6.4. Аналіз використання робочого часу

Завдання аналізу робочого часу. Аналіз структури робочого часу та показників його використання. Аналіз факторів, що впливають на фонд робочого часу. Виявлення й аналіз невиправданих витрат і непродуктивних витрат робочого часу.

6.5. Аналіз продуктивності праці

Показники та аналіз динаміки продуктивності праці. Аналіз впливу трудових і організаційно-технічних факторів на динаміку продуктивності праці. Аналіз трудомісткості продукції, що випускається. Аналіз резервів зростання продуктивності праці й випуску товарної продукції за рахунок кращого використання трудових ресурсів.

6.6. Аналіз використання фонду оплати праці

Аналіз витрат на заробітну плату. Аналіз фонду оплати праці за категоріями працюючих і елементами витрат.

Аналіз показників ефективності використання фонду оплати праці. Аналіз темпів зростання номінальної та реальної середньої заробітної плати. Аналіз співвідношення темпів зростання середньої заробітної плати й продуктивності праці.

6.7. Аналіз соціального розвитку підприємства

Оцінка рівня виконання плану соціального розвитку підприємства. Оцінка забезпеченості виконання плану фінансовими ресурсами. Виявлення резервів прискорення соціального розвитку підприємства та розробка заходів щодо їх реалізації.

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

7.1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами

Перевірка якості плану матеріально-технічного постачання. Вивчення норм і нормативів, що покладені в основу розрахунку потреби підприємства в матеріальних ресурсах. Аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах. Перевірка відповідності плану постачання потребам виробництва. Аналіз рівня виробничих запасів. Фактори, що впливають на рівень складських запасів підприємства. Оцінка забезпеченості потреби в матеріальних ресурсах джерелами покриття. Зовнішні та внутрішні джерела покриття. Визначення потреби в матеріальних ресурсах від постачальників. Перевірка забезпеченості потреби в матеріальних ресурсах договорами на їх постачання й фактичного виконання договірних зобов'язань. Визначення втрат продукції внаслідок недопостачання матеріалів, їх низької якості, заміни матеріалів, простоїв у зв'язку з порушенням графіка постачання.

7.2. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів

Оцінка динаміки показників матеріаломісткості продукції й матеріаловіддачі. Аналіз загальних і поодиноких показників матеріаломісткості продукції, питомої матеріаломісткості, коефіцієнта виходу придатної продукції з сировини, коефіцієнта використання матеріалів.

Аналіз факторів зміни й виявлення резервів матеріаломісткості продукції та підвищення ефективності виробництва.

Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво і збут продукції

8.1. Значення і завдання аналізу витрат на виробництво і збут продукції

Значення, завдання й системи інформаційного забезпечення аналізу витрат на підприємстві. Класифікація видів і об'єктів аналізу. Система показників рівня витрат і собівартості продукції. Загальна схема формування витрат підприємства та їх аналіз. Напрями аналізу витрат на підприємстві за їх елементами та статтями калькуляції, за залежністю від обсягу виробництва й збуту продукції, за місцями виникнення витрат, за об'єктами калькуляції.

8.2. Аналіз загальної суми витрат на виробництво і збут продукції

Аналіз структури витрат. Аналіз понаднормативних витрат. Оцінка витрат від браку.

8.3. Аналіз прямих матеріальних витрат

Загальний аналіз прямих матеріальних витрат та оцінка впливу факторів на їх величину.

8.4. Аналіз комплексних статей витрат

Методи розподілу комплексних статей витрат на постійні і змінні. Аналіз комплексних статей витрат: витрат на утримання та експлуатацію устаткування, загальногосподарських, адміністративних витрат, витрат на збут. Фактори, що впливають на їх величину.

8.5. Аналіз витрат на гривню товарної продукції

Методика оцінки факторів, що впливають на розмір витрат на гривню товарної продукції.

Зміст і методи оперативного аналізу витрат на виробництво та збут продукції. Вибір показників оперативного аналізу та контролю витрат підприємства. Методи виявлення, оцінки й систематизації причин і винуватців відхилень витрат від плану. Підрахунок і розробка заходів для реалізації виявлених резервів зниження витрат.

Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності

9.1. Значення показників прибутку і рентабельності в оцінці ефективності виробництва

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, його значення в оцінці та стимулюванні економічної ефективності роботи підприємства. Фактори зростання прибутку і підвищення рентабельності.

9.2. Аналіз факторів формування чистого прибутку

Валовий прибуток (збиток), фінансовий результат від операційної, основної діяльності; фактори, що формують показники прибутку.

Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг). Аналіз факторів зміни прибутку.

Аналіз розподілу прибутку. Визначення суми чистого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства. Фактори, які впливають на розмір чистого прибутку, їх класифікація на залежні та незалежні від діяльності підприємства. Аналіз і обґрунтування доцільності основних напрямів використання прибутку.

9.3. Аналіз впливу факторів на прибуток від реалізації продукції, що базується на категорії маржинального доходу

Методика аналізу прибутку від реалізації продукції. Оцінка втрачених можливостей збільшення прибутку та їх причин.

9.4. Факторний аналіз показників рентабельності

Аналіз показників рентабельності: рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності продукції, рентабельності діяльності. Фактори зміни рентабельності; резерви зростання.

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

10.1. Значення і задачі аналізу фінансового стану підприємства

Взаємозв'язок фінансового стану підприємства й результатів його виробничої та збутової діяльності. Споживачі інформації про фінансовий стан підприємства. Завдання аналізу фінансового стану підприємства.

Експрес-аналіз. Характеристика бухгалтерського балансу як основного джерела інформації для оцінки фінансового стану підприємства; зміст, оцінка й аналітичне значення окремих статей балансу. Аналітичне групування статей. Нормативні значення показників фінансового стану підприємства.

10.2. Аналіз майнового стану підприємства

Аналіз майна підприємства й джерел його покриття. Аналіз змін у складі та структурі активів балансу на конкретну дату й у динаміці. Оцінка співвідношення основного й оборотного капіталу. Аналіз структури основних і оборотних активів. Оцінка причин змін, які сталися в структурі активів, їх впливу на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Аналіз матеріальних оборотних активів, виявлення надлишкових і непотрібних запасів, визначення шляхів їх скорочення. Аналіз дебіторської заборгованості: за обсягом, складом, структурою й строками її виникнення (за даними аналітичного обліку).

10.3. Аналіз показників ліквідності

Сутність показників ліквідності. Узагальнюючі й проміжні показники ліквідності, методи їх обчислення, оцінка їх відповідності оптимальним значенням.

10.4. Аналіз показників фінансової стійкості підприємства

Показники фінансової стійкості: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, коефіцієнт маневреності власного капіталу, методи їх визначення й оцінка досягнутого рівня.

10.5. Аналіз показників ділової активності

Аналіз системи показників оборотності оборотних активів і причин їх зміни. Визначення суми ефекту від їх зміни.

10.6. Аналіз показників рентабельності

Система показників рентабельності, що використовується для оцінки фінансового стану підприємства.

Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства й визначення шляхів фінансового оздоровлення.

4. Плани лекцій

Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

- 1.1. Зміст і предмет економічного аналізу.
- 1.2. Задачі і принципи економічного аналізу.
- 1.3. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками і дисциплінами.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 12; 13; 14; 17; 18; 21; 22; 28 – 30].

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

- 2.1. Метод економічного аналізу.
- 2.2. Прийоми економічного аналізу.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 13; 14; 18; 21; 28 – 30].

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення.

Організація аналізу господарської діяльності

- 3.1. Види економічного аналізу.
- 3.2. Система аналітичних показників.
- 3.3. Класифікація факторів в економічному аналізі.
- 3.4. Інформаційне забезпечення економічного аналізу.
- 3.5. Організація аналізу господарської діяльності.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 13; 14; 18; 21; 28 – 30].

Модуль 2. Техніко-економічний і фінансовий аналіз

Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)

- 4.1. Значення і завдання аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг).
- 4.2. Аналіз випуску продукції у натуральному виразі.

4.3. Аналіз випуску продукції у вартісному виразі.

4.4. Аналіз виконання плану з номенклатури і асортименту продукції.

4.5. Аналіз ритмічності виробництва.

4.6. Аналіз якості продукції.

4.7. Аналіз реалізації продукції.

4.8. Аналіз маркетингової діяльності підприємства.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 25; 26; 28; 31].

Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства

5.1. Склад та завдання аналізу довгострокових активів підприємства.

5.2. Аналіз складу і структури основних засобів.

5.3. Аналіз технічного стану, руху основних засобів і озброєності праці основними засобами.

5.4. Аналіз ефективності використання основних засобів.

5.5. Аналіз використання виробничих потужностей і технологічного обладнання.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 25; 26; 28; 31].

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

6.1. Основні завдання аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці.

6.2. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою і кількісного та якісного складу працівників.

6.3. Аналіз руху і стабільності робочої сили.

6.4. Аналіз використання робочого часу.

6.5. Аналіз продуктивності праці.

6.6. Аналіз використання фонду оплати праці.

6.7. Аналіз соціального розвитку підприємства.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 28; 31].

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

7.1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.

7.2. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 27; 28; 31].

Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво і збут продукції

8.1. Значення і завдання аналізу витрат на виробництво і збут продукції.

8.2. Аналіз загальної суми витрат на виробництво і збут продукції.

8.3. Аналіз прямих матеріальних витрат.

8.4. Аналіз комплексних статей витрат.

8.5. Аналіз витрат на гривню товарної продукції.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 16; 21; 27; 28; 31].

Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності

9.1. Значення показників прибутку і рентабельності в оцінці ефективності виробництва.

9.2. Аналіз факторів формування чистого прибутку.

9.3. Аналіз впливу факторів на прибуток від реалізації продукції, що базується на категорії маржинального доходу.

9.4. Факторний аналіз показників рентабельності.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 12; 14; 15; 18 – 20; 23; 24; 28; 31].

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

10.1. Значення і завдання аналізу фінансового стану підприємства.

10.2. Аналіз майнового стану підприємства.

10.3. Аналіз показників ліквідності.

10.4. Аналіз показників фінансової стійкості підприємства.

10.5. Аналіз показників ділової активності.

10.6. Аналіз показників рентабельності.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 12; 14; 15; 18 – 20; 23; 24].

5. Плани семінарських (практичних) занять

Семінарські заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи.

У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена під час обговорення.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів роботи з економічного аналізу, пошук резервів виробничо-господарської діяльності підприємств. У процесі проведення практичних занять студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації або проводять ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи.

Плани проведення семінарських (практичних) занять наведені в табл. 6.

Плани проведення семінарських (практичних) занять

Назва теми	Перелік практичної роботи (опрацьованих питань)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
	Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності		
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	1. Значення, завдання й функції економічного аналізу в умовах ринкової економіки. 2. Об'єкти, суб'єкти, зміст економічного аналізу. 3. Система показників, що використовується в економічному аналізі. 4. Основні категорії економічного аналізу	2	основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 12; 13; 14; 17; 18; 21; 22; 28 – 30]
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	1. Розрахунок впливу факторів на результуючий показник з використанням методу ланцюгових підстановок. 2. Розрахунок середньої оптової ціни. 3. Розрахунок середніх темпів зростання обсягу виробництва. 4. Усунення впливу інфляційних факторів на показники	6	основна [1 – 7]; додаткова [8; 13; 14; 18; 21; 28 – 30]
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	1. Види аналізу за об'єктами дослідження. 2. Види аналізу в залежності від часу проведення, періодичності, ступеня охоплення. 3. Зовнішній і внутрішній економічний аналіз. 4. Характеристика й класифікація інформації для економічного аналізу	4	основна [1 – 7]; додаткова [8, 10, 13, 14, 18, 21, 28 – 30]

Модуль 2. Техніко-економічний і фінансовий аналіз			
1	2	3	4
Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальний і факторний аналіз обсягу виробництва в натуральному виразі. 2. Загальний і факторний аналіз обсягу виробництва у вартісному виразі. 3. Аналіз виконання плану з асортименту. 4. Аналіз якості продукції. 5. Аналіз ритмічності виробництва. 6. Аналіз реалізації продукції та виконання договірних зобов'язань. 	4	основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 28; 31]
Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз складу, структури, технічного стану та руху основних фондів. 2. Аналіз фондоозброєності праці. 3. Аналіз фондівіддачі 4. Аналіз використання виробничих потужностей і роботи обладнання 	4	основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 28; 31]
Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою; структури кадрів за категоріями, освітою, статтю, віком. 2. Аналіз руху робочої сили. 3. Оцінка відповідності кваліфікації робітників вимогам виробництва. 4. Аналіз продуктивності праці. 5. Аналіз трудомісткості продукції. 6. Аналіз фонду оплати праці та ефективності його використання. 7. Аналіз середньої заробітної плати й співвідношення темпів зростання продуктивності праці та середньої заробітної плати 	4	основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 28; 31]

Закінчення табл. 6

1	2	3	4
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. 2. Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів	2	основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 27; 28; 31]
Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво і збут продукції	1. Аналіз матеріальних витрат. 2. Аналіз комплексних статей витрат. 3. Аналіз витрат на виробництво окремих видів продукції. 4. Аналіз загальної суми витрат. 5. Аналіз витрат на гривню товарної продукції	4	основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 27; 28; 31]
Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності	1. Аналіз валового прибутку й прибутку від операційної, основної діяльності, чистого прибутку. 2. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції. 3. Аналіз показників рентабельності	2	основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 14; 15; 18; 20; 23; 28; 31]
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	1. Аналіз майнового стану підприємства. 2. Аналіз показників ліквідності. 3. Аналіз показників фінансової стійкості підприємства. 4. Аналіз показників ділової активності. 5. Аналіз показників рентабельності	2	основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 12; 14; 15; 18 – 20; 23; 28; 31].
Разом годин		34	

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (далі ІНДЗ) передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних виробничих ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами та статистичною і фінансовою звітністю підприємства.

ІНДЗ з дисципліни "Економічний аналіз" видається студенту викладачем на початку семестру. ІНДЗ виконується студентом самостійно. Студент має представити ІНДЗ на перевірку наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Оцінка за виконання ІНДЗ враховується при визначенні загальної оцінки з дисципліни.

ІНДЗ складається із двох частин: теоретичної і практичної.

Студент має право самостійно обрати тему та зміст роботи з обов'язковим узгодженням її з викладачем.

У процесі виконання ІНДЗ студент має опрацювати не менш десяти літературних джерел з посиланнями на використані джерела у тексті роботи. При цьому робота має носити творчий характер і бути спрямованою на вирішення певної проблеми та на висловлення особистого погляду автора роботи на питання, які розглядаються в роботі.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання складається з титульної сторінки, змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури, додатків до індивідуального завдання (при необхідності).

Вступ має розкрити актуальність обраної студентом теми, її проблематику, мету завдання.

Основна частина роботи має включати теоретичну частину, яка передбачає вивчення і викладення різних методик аналізу згідно із обраною темою. Практична частина містить апробацію наведених методик на основі реальних даних, зібраних під час проходження практики, виявлені в процесі аналізу резерви і шляхи їх реалізації.

Висновки мають включати обґрунтовані висновки студента щодо досягнення мети роботи, рекомендації щодо вдосконалення діяльності підприємства.

Обсяг ІНДЗ повинен становити у друкованому варіанті 15 – 20 сторінок. Орієнтована кількість сторінок у розділах: вступ – 1 с., основна частина 10 – 15 с., висновки – 2 с.

Список використаної літератури складається у певному порядку: спочатку наводяться законодавчі і нормативні акти, потім загальна та спеціальна література за алфавітом.

6.1. Тематика ІНДЗ

1. Аналіз випуску продукції у натуральному і вартісному виразі.
2. Аналіз структури, номенклатури, асортименту, продукції.
3. Аналіз якості продукції.
4. Аналіз реалізації продукції і виконання договірних зобов'язань.
5. Аналіз кон'юнктури ринку.
6. Аналіз складу, структури, руху і фізичного стану основних засобів.
7. Аналіз ефективності використання основних засобів.
8. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва.
9. Аналіз використання виробничих потужностей і роботи обладнання.
10. Аналіз забезпеченості підприємства кадрами, кількісного і якісного складу працівників.
11. Аналіз продуктивності праці працівників.
12. Аналіз використання засобів на оплату праці.
13. Аналіз соціального розвитку підприємства.
14. Аналіз використання матеріальних ресурсів на підприємстві.
15. Аналіз витрат на виробництво і збут продукції.
16. Аналіз показників прибутку і рентабельності.
17. Аналіз прибутку від реалізації продукції.
18. Аналіз фінансового стану підприємства.

7. Самостійна робота студентів

Для опанування матеріалу дисципліни "Економічний аналіз" крім лекційних, семінарських (практичних) занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи студентів:

- 1) вивчення додаткової літератури;
- 2) робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами;
- 3) підготовка до семінарських(практичних) занять;
- 4) підготовка до проміжного та підсумкового контролю знань.

Питання для самостійного опрацювання

Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

1. Основні етапи розвитку економічного аналізу.
2. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками та дисциплінами.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 12; 13; 14; 17; 18; 21; 22; 28 – 30].

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

1. Економіко-математичні методи, що застосовуються в економічному аналізі.
2. Соціологічні методи, які використовуються в економічному аналізі.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 13; 14; 18; 21; 28 – 30].

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності

1. Використання ЕОМ в економічному аналізі.

2. Основні етапи й послідовність проведення аналізу господарської діяльності.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 13; 14; 18; 21; 28 – 30].

Модуль 2. Техніко-економічний і фінансовий аналіз

Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)

1. Аналіз впливу інтенсивних і екстенсивних факторів на обсяг виробництва продукції.

2. Аналіз виробничого браку підприємства.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 28; 31].

Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства

1. Резерви зростання продуктивності праці.

2. Аналіз соціального розвитку підприємства.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 25; 26; 28; 31].

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

1. Аналіз складу й структури довгострокових активів підприємства.

2. Оцінка обґрунтованості планів виробництва продукції за показниками використання виробничої потужності.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 28; 31].

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

1. Аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах.

2. Аналіз факторів зміни й виявлення резервів зниження матеріаломісткості продукції та підвищення ефективності виробництва.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 27; 28; 31].

Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво і збут продукції

1. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу.
2. Система показників рівня витрат і собівартості продукції.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 27; 28; 31].

Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності

1. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, його значення в оцінці стимулювання економічної ефективності роботи підприємства.

2. Система показників рентабельності. Значення рентабельності для оцінки результатів роботи підприємства.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 12; 14; 15; 18; 19; 20; 23; 24; 28; 31].

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Характеристика бухгалтерського балансу як основного джерела інформації для оцінки фінансового стану підприємства. Способи перевірки реальності статей активу й пасиву балансу підприємства.

2. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємства.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 12; 14; 15; 18 – 20; 23; 24; 28; 31].

8. Контрольні питання для самодіагностики

Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

1. Економічний аналіз, його роль, значення та основні функції в умовах ринкової економіки.

2. Основні етапи розвитку аналізу господарської діяльності.

3. Основні категорії економічного аналізу.

4. Особливості економічного аналізу порівняно із іншими видами аналізу.

5. Місце економічного аналізу в системі наук, його взаємозв'язок з іншими науками.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 12; 13; 14; 17; 18; 21; 22; 28 – 30].

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

1. Аналітичний метод, його сутність і принципи аналітичного дослідження.

2. Елімінування як метод розрахунку впливу факторів на показники господарської діяльності, способи елімінування.

3. Порівняння, його використання в аналізі, види порівнянь, забезпечення порівнянності даних.

4. Використання моделювання в економічному аналізі, види моделей.

5. Балансовий метод, сфера його використання й значення.

6. Статистичні методи, що використовуються в економічному аналізі.

7. Табличний метод, особливості побудови аналітичних таблиць.

8. Обчислення середніх і відносних величин, види середніх величин.

9. Економіко-математичні методи, їх класифікація, особливості їх використання в аналізі господарської діяльності.

10. Перерахування показників з урахування методів і підходів до їх обліку в разі відсутності одноманітності групувань.

11. Усунення впливу інфляційних факторів для забезпечення зіставлення показників.

12. Соціологічні методи, що використовуються в економічному аналізі. Анкетний метод дослідження, опитування суб'єктів аналізу.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 13; 14; 18; 21; 28 – 30].

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності

1. Види й напрями економічного аналізу.
2. Техніко-економічний, фінансовий, функціонально-вартісний аналіз, їх характеристика та особливості.
3. Характеристика й класифікація найважливіших видів інформації на підприємстві.
4. Накопичення й систематизація облікових, звітних і планових даних для аналізу.
5. Принцип обробки аналітичної інформації.
6. Перевірка достовірності джерел інформації, що використовується в аналізі, методи перевірки якості звіту підприємства.
7. Загальні методичні принципи організації економічного аналізу. Органи управління та організація економічного аналізу.
8. Форми й методи організації аналітичної роботи.
9. Основні етапи та послідовність проведення аналізу господарської діяльності.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 10; 13; 14; 18; 21; 28 – 30].

Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)

1. Загальна схема й послідовність аналізу виробництва продукції (робіт, послуг).
2. Оцінка динаміки обсягу виробництва продукції.
3. Аналіз асортименту й структури продукції, що виробляється, оцінка впливу асортиментно-структурних змін на економічні показники роботи підприємства.
4. Показники якості продукції; специфічні показники якості з урахуванням галузевих особливостей.
5. Аналіз впливу показників якості продукції на економічні показники роботи підприємства.
6. Основні напрями підвищення якості продукції.

7. Аналіз виробничого браку, динаміки та причин рекламаций, одержаних від споживачів.

8. Аналіз якості продукції під час організації внутрішньовиробничого госпрозрахунку.

9. Основні методи аналізу ритмічності виробництва, оцінка впливу неритмічної роботи на економічні показники.

10. Основні вимоги, які ставляться до вихідної інформації для аналізу асортименту, якості продукції та ритмічності виробництва.

11. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції підприємства.

12. Загальна схема аналізу попиту й стану ринку.

13. Фактори, що визначають рівень попиту на продукцію та послуги підприємства.

14. Фактори, що впливають на величину реалізації продукції, методика оцінки їх впливу.

15. Оцінка виконання договірних зобов'язань.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [15; 18; 19; 20; 23; 26; 28; 31].

Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства

1. Аналіз структури основних фондів в динаміці, оцінка прогресивності її зміни.

2. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних фондів.

3. Аналіз фондоозброєності, технічної озброєності та машиноозброєності праці.

4. Кількісні та якісні показники, що впливають на рівень фондовіддачі, методика розрахунку їх впливу.

5. Аналіз балансу виробничих потужностей.

6. Показники, що використовуються для оцінки оновлення виробничих потужностей, їх взаємозв'язок.

7. Аналіз виробничої потужності за переділом виробництва, виявлення диспропорцій і розробка організаційно-технічних заходів щодо їх ліквідації.

8. Оцінка ефективності реальних інвестицій, метод розрахунку чистого приведенного доходу, строку окупності, індексу доходності інвестицій.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 25; 26; 28; 31].

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

1. Загальна схема аналізу трудових показників.
2. Аналіз кількісного і якісного складу персоналу підприємства.
3. Аналіз використання робочого часу.
4. Аналіз руху робочої сили.
5. Аналіз умов праці на підприємстві.
6. Аналіз впливу факторів на продуктивність праці.
7. Аналіз коштів на оплату праці та ефективності їх використання на підприємстві.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 28; 31].

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
2. Перевірка плану постачання потребам виробництва.
3. Перевірка забезпеченості потреби в матеріальних ресурсах договорами на їх постачання.
4. Методика підрахунку втрат продукції через недопоставки матеріалів, їх низьку якість, заміну матеріалів, простої через порушення графіка постачання.
5. Аналіз показників, які характеризують використання матеріальних ресурсів.
6. Основні напрями зниження матеріаломісткості продукції.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 27; 28; 31].

Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво і збут продукції

1. Загальна схема аналізу витрат на виробництво й збут продукції.
2. Аналіз витрат за окремими статтями калькуляції, в тому числі й за комплексними статтями.
3. Призначення кошторису витрат з економічних елементів і його аналіз.
4. Аналіз собівартості окремих видів продукції, напрями використання результатів аналізу.
5. Оперативний аналіз витрат на виробництво й збут продукції, його організація на підприємстві.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 11; 12; 14; 18; 21; 27; 28; 31].

Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності

1. Валовий прибуток, прибуток від оперативної, основної діяльності, їх складові частини.
2. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), аналіз факторів, що впливають на його зміну.
3. Оцінка упущених можливостей збільшення прибутку та їх причин.
4. Аналіз і обґрунтування основних напрямів використання прибутку на підприємстві.
5. Аналіз і фактори зміни показників рентабельності, резерви зростання рентабельності.
6. Аналіз беззбитковості, точка беззбитковості, її визначення.
7. Особливості аналізу фінансових результатів в умовах інфляції.

Основні підходи до обліку впливу зміни цін на фінансові результати.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 12; 14; 15; 18 – 20; 23; 24; 28; 31].

Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Бухгалтерський баланс, його характеристика як основного джерела інформації для оцінки фінансового стану підприємства.

2. Зміст, оцінка та аналітичне значення окремих статей бухгалтерського балансу.

3. Аналіз структури пасиву балансу, складу та співвідношення власного й позичкового капіталу; капіталу короткострокового й довгострокового використання.

4. Аналіз структури активу балансу, групування статей активу за ступенем ліквідності.

5. Аналіз структури активу й пасиву балансу в динаміці, оцінка причин зміни структури та їх вплив на фінансову стійкість підприємства.

6. Показники фінансової стійкості підприємства, методика їх розрахунку.

7. Аналіз показників ліквідності.

8. Аналіз інтенсивності використання капіталу.

9. Визначення міри прибутковості вкладених капіталів.

10. Оцінка відповідності показників, що характеризують фінансове становище підприємства, оптимальним значенням.

11. Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства й визначення шляхів фінансового оздоровлення.

Література: основна [1 – 7]; додаткова [8; 9; 11; 12; 14; 15; 18 – 20; 23; 24; 28; 31].

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, які винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);

2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;

2) підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;

3) підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

10. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких як проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри.

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 7.

Таблиця 7

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	Проблемна лекція з питання "Особливості економічного аналізу в різних галузях народного господарства"
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Проблемна лекція з питання "Вибір факторних моделей аналізу показників господарської діяльності в залежності від особливостей виробництва"

Продовження табл. 7

1	2
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення. Організація аналізу господарської діяльності	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Функції аналітиків на підприємстві та їх розподіл", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 4. Аналіз виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг)	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Обґрунтування сфери використання різних методик факторного аналізу обсягу товарної продукції", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 5. Аналіз довгострокових активів підприємства	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Аналіз взаємозв'язку показників технічного стану і руху основних фондів"; презентація результатів роботи в малих групах Проблемна лекція з питання "Використання прийому розширення факторних моделей для аналізу фондівіддачі"
Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Проблемна лекція з питання "Оцінка впливу трудових показників на фінансові результати діяльності підприємства"
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Аналіз виробничих запасів на підприємстві", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 8. Аналіз собівартості і витрат на виробництво й збут продукції	Проблемна лекція з питання "Аналіз загальної суми витрат на виробництво і збут продукції на основі факторного аналізу витрат за окремими статтями калькуляції"; презентація результатів роботи в малих групах
Тема 9. Аналіз прибутку й рентабельності	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Використання прийому розширення факторних моделей для аналізу показників рентабельності"
Тема 10. Аналіз фінансового стану підприємства	Проблемна лекція з питання "Комплексна оцінка показників фінансового стану підприємства"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов у достатній мірі відображення в підручниках, використовується дос-

від закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає питання, які спонукають студентів шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємкістю. Складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні мін-лекції) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5 – 6 осіб та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту виконання індивідуальних завдань, інструктажу, для демонстрації нових товарів та послуг. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні у навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми. Вони розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в таких формах:

- 1) оцінювання роботи студентів у процесі практичних (семінарських) занять;
- 2) оцінювання виконання індивідуального навчально-дослідного завдання;
- 3) проведення проміжного контролю;
- 4) проведення підсумкового модульного контролю.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних (семінарських) заняттях

Оцінювання проводиться за 12-бальною шкалою за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методологи проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторіях, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до усіх п'яти зазначених критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання оцінюється за такими критеріями:

1) самостійність виконання;

2) логічність та послідовність викладення матеріалу;

3) повнота розкриття теми (проблемної ситуації чи практичного завдання);

4) обґрунтованість висновків;

5) використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел;

6) наявність конкретних пропозицій;

7) якість оформлення.

Проміжний модульний контроль

Проміжний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Тестові завдання містять запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії оцінювання:

оцінка 12 балів виставляється у випадку, якщо студент правильно відповів на 24 тестові запитання;

оцінка 11 балів – 23 – 21 правильних відповідей;

оцінка 10 балів – 20 – 19 правильних відповідей;

оцінка 9 балів – 18 – 17 правильних відповідей;

оцінка 8 балів – 16 – 15 правильних відповідей;

оцінка 7 балів – 14 – 13 правильних відповідей;

оцінка 6 балів – 12 – 11 правильних відповідей;

оцінка 5 балів – 10 – 9 правильних відповідей;

оцінка 4 бали – 8 – 7 правильних відповідей;

оцінка 3 бали – 6 – 5 правильних відповідей;

оцінка 2 бали – 4 – 3 правильних відповідей;

оцінка 1 бал – 2 – 1 правильних відповідей.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями.

Проведення поточно-модульного контролю

Модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) модуль та практичний модуль. Модульний контроль проводиться у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожного з модулів.

Таким чином, після вивчення тем 1 – 3 (модуль 1) студенти денної форми навчання виконують **Завдання до модуля 1**. Відповідно, після вивчення тем 4 – 0 (модуль 2) – **Завдання до модуля 2**.

Завдання модульного контролю містять завдання з лекційного та практичного модуля.

Зразок завдання до модуля 2

Теоретична частина

Тестові завдання одиничного і множинного вибору.

Практична частина

Стереотипне завдання. Розрахувати вплив факторів на фонд оплати праці (в абсолютному і відносному виразі) на основі даних таблиці. Зробити висновки.

Таблиця

Вихідні дані для оцінки впливу факторів на фонд оплати праці

Показники	План	Факт
1. Середньооблікова численність працівників, осіб	250	240
2. Середньогодинна заробітна плата одного працівника, грн	16,95	17,15
3. Кількість днів, відпрацьованих одним працівником у середньому за рік	218	220
4. Середня тривалість робочого дня, годин	7,95	7,76

Викладач _____

Модульне завдання оцінюється за 12-бальною системою.

1. Теоретична частина

Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії оцінювання:

оцінка 12 балів виставляється у випадку, якщо студент правильно відповів на 24 тестові запитання;

оцінка 11 балів – 23 – 21 правильних відповідей;

оцінка 10 балів – 20 – 19 правильних відповідей;

оцінка 9 балів – 18 – 17 правильних відповідей;

оцінка 8 балів – 16 – 15 правильних відповідей;

оцінка 7 балів – 14 – 13 правильних відповідей;

оцінка 6 балів – 12 – 11 правильних відповідей;

оцінка 5 балів – 10 – 9 правильних відповідей;

оцінка 4 бали – 8 – 7 правильних відповідей;
оцінка 3 бали – 6 – 5 правильних відповідей;
оцінка 2 бали – 4 – 3 правильних відповідей;
оцінка 1 бал – 2 – 1 правильних відповідей.

2. Практична частина

Для оцінки виконання практичних завдань використовуються такі критерії.

Оцінка 12 балів ставиться за умови абсолютно правильного вирішення практичних завдань. При виконанні завдань студент виявляє дуже високий ступінь оволодіння професійними компетенціями з аналізу господарської діяльності підприємства та з виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, запропонує шляхи реалізації виявлених резервів. Студент застосовує системні знання навчального матеріалу на бездоганно якісному рівні, мають місце оригінальні версії щодо вирішення практичних завдань. Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані, викладені у логічній послідовності на дуже високому рівні.

Оцінка 11 балів ставиться за умови абсолютно правильного вирішення практичних завдань. При виконанні завдань студент виявляє високий ступінь оволодіння професійними компетенціями з аналізу господарської діяльності підприємства та з виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, запропонує шляхи реалізації виявлених резервів. Студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються з використанням типового алгоритму з творчим підходом. Усі етапи вирішення аргументовані, висновки обґрунтовані, викладені у логічній послідовності. Оформлення виконання практичних завдань має бути охайним.

Оцінка 10 балів ставиться за умови, що практичні завдання вирішені в цілому правильно. При виконанні завдань студент виявляє досить високий ступінь оволодіння професійними компетенціями з аналізу господарської діяльності підприємства та з виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, запропонує шляхи реалізації виявлених резервів. Студент застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються з вико-

ристанням типового алгоритму, але при виконанні студент припускається окремих неточностей, які суттєво не впливають на повноту і змістовність відповідей. Оформлення виконання практичних завдань має бути охайним, містити обґрунтовані висновки, викладені у логічній послідовності.

Оцінка 9 балів ставиться за умови правильного вирішення практичних завдань з аргументованими, обґрунтованими та логічно викладеними висновками або вирішення усіх практичних завдань в цілому правильно з використанням типового алгоритму, але при наявності окремих несуттєвих помилок чи не зовсім повних висновків. Оформлення роботи має бути охайним. При виконанні завдань студент виявляє досить високий ступінь оволодіння професійними компетенціями з аналізу господарської діяльності підприємства та з виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, але недостатній ступінь оволодіння професійними компетенціями з визначення шляхів реалізації виявлених резервів.

Оцінка 8 балів ставиться за умови правильного вирішення практичних завдань. При виконанні завдань студент виявляє досить високий ступінь професійними компетенціями з аналізу господарської діяльності підприємства та з виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, але не володіє професійними компетенціями з визначення шляхів реалізації виявлених резервів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються в цілому правильно з використанням типового алгоритму, при їх виконанні студент припускається окремих несуттєвих помилок, або наводить не зовсім повні висновки.

Оцінка 7 балів ставиться за умови вирішення практичних завдань. При виконанні завдань студент виявляє достатньо високий ступінь оволодіння професійними компетенціями з аналізу господарської діяльності підприємства, але невисокий ступінь оволодіння професійними компетенціями з аналізу ефективності діяльності підприємства, і зовсім не володіє професійними компетенціями з виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства та з визначення шляхів реалізації виявлених резервів. При виконанні завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою.

Практичні завдання виконуються в цілому правильно, але з незначними арифметичними помилками (тобто методичний підхід до вирішення завдання є правильним, але припущені неточності у розрахунках певних показників). Висновки до завдань недостатньо повні та аргументовані.

Оцінка 6 балів ставиться за умови вирішення практичних завдань, що виконані без достатнього розуміння навчального матеріалу з припущенням помилок та неповними, необґрунтованими висновками. При виконанні завдань студент виявляє достатньо високий ступінь оволодіння тільки професійними компетенціями зі здійснення розрахунків з економічного аналізу.

Оцінка 5 балів ставиться за умови вирішення практичних завдань в цілому правильно, але з незначними арифметичними помилками (тобто методичний підхід до вирішення завдання є правильним, але припущені неточності у розрахунках певних показників). При виконанні завдань студент виявляє певний ступінь оволодіння професійними компетенціями зі здійснення аналітичних розрахунків. При виконанні завдань студент, застосовуючи навчальний матеріал, робить неповні висновки, або зовсім не робить висновків.

Оцінка 4 бали ставиться за умови вирішення практичних завдань. При виконанні завдань студент без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, стикається із значними труднощами при аналізі та порівнянні економічних явищ та процесів.

Оцінка 3 бали ставиться за умови, що завдання не вирішені правильно. При виконанні практичних завдань студент припускається досить великої кількості грубих помилок і отримує неправильний результат, стикається із значними труднощами при аналізі та порівнянні економічних явищ та процесів. Студент виявляє недостатній ступінь оволодіння професійними компетенціями, що передбачені навчальною програмою.

Оцінка 2 бали ставиться за умови, що при виконанні практичних завдань студент навів окремі економічні формули без пояснень, виконав окремі розрахунки без алгоритму зі значними грубими помилками, що не дозволило отримати певний результат. Студент не виявляє повного оволодіння жодною професійною компетенцією, що передбачені навчальною програмою.

Оцінка 1 бал ставиться за умови, що в роботі не запропоновано жодного підходу до вирішення завдання. Студент не виявляє оволодіння жодною професійною компетенцією, що передбачені навчальною програмою.

Загальна модульна оцінка складається з поточної оцінки, яку студент отримує під час семінарських (практичних) занять, оцінки за виконання індивідуального навчально-дослідного завдання та оцінки за виконання модульної контрольної роботи.

Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середня арифметична з чотирьох оцінок модульного контролю: двох оцінок за практичну частину та двох оцінок за теоретичну частину.

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 8).

Таблиця 8

**Переведення показників успішності знань студентів
у систему оцінювання за шкалою ECTS**

Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ХНЄУ	Оцінка за національною шкалою
10	відмінне виконання	A	12 – 11	відмінно
25	вище середнього рівня	B	10	
30	взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	C	9 – 7	добре
25	непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	6	задовільно
10	виконання задовольняє мінімальні критерії	E	5 – 4	
–	потрібне повторне перескладання	FX	3	незадовільно
–	повторне вивчення дисципліни	F	2 – 1	

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Економічний аналіз : навч. посібн. / за ред. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2003. – 680 с.
2. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. М. Чумаченко. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с.
3. Економічний аналіз : навчальний посібн. / Є. П. Кожанова, І. П. Отенко, Т. М. Серікова та ін. – 3-є вид., допрац. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 344 с.
4. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник для студ. вищ. навч. закладів / Є. В. Мних. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 465 с.
5. Прокопенко І. Ф. Методика і методологія економічного аналізу : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін. – К. : ЦУЛ, 2008. – 429 с.
6. Пястолов С. М. Экономический анализ деятельности предприятия : учебн. пособ. – М. : Академический Проспект, 2002. – 572 с.
7. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібн. / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.

12.2. Додаткова

8. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебн. пособ. / Л. Л. Ермолович, Л. Г. Сивчик, Г. В. Толкач и др. под общ. ред. Л. Л. Ермолович. – Мн. : ООО "Интерпрессервис", УП "Экоперспектива", 2001. – 572 с.
9. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : навч. посібн. / В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна та ін. – К. : Кондор, 2005. – 238 с.
10. Баканов М. Теория экономического анализа : учебник. – 4-е изд. – М. : ФиС, 2000. – 416 с.
11. Болюх М. Збірник задач з курсу "Економічний аналіз" / М. Болюх. – К. : КНЕУ, 2002. – 352 с.
12. Гинзбург А. И. Экономический анализ / А. И. Гинзбург. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 208 с.
13. Господарський кодекс України від 09.01.2007 р. № 549-V // Відомості Верховної Ради. – 2007. – № 12. – С. 72–86.
14. Доля В. Т. Экономический анализ : учебн. пособ. для студ. высш. учебн. заведений / В. Т. Доля. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Кондор, 2007. – 223 с.

15. Жолонский Е. Финансово-экономический анализ бизнеса промышленных компаний / Е. Жолонский. – Х. : Фактор, 2007. – 315 с.
16. Иваниенко В. В. Финансовый анализ : учебн. пособ. – 2-е изд. – Х. : ИД "Инжек", 2003. – 176 с.
17. Каноны рынка и законы экономики : монография / А. И. Амоша, Е. Т. Иванов, Н. Д. Прокопенко и др.; НАН Украины Ин-т экон. промышленности, Кн. 8 : Экономическое проектирование. – Донецк : [б. и.], 2005р. – 547 с.
18. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній ; за ред. А. Г. Загороднього. – Львів : Магнолія Плюс, 2006. – 426 с.
19. Костырко Л. А. Диагностика потенциала финансово-экономической устойчивости предприятия : монография / Л. А. Костырко ; Восточно-украинский нац. ун-т им. Владимира Даля. – 2-е изд., перераб. и доп. – Х. : Фактор, 2008. – 327 с.
20. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз : навчн. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 335 с.
21. Мішина С. В. Аналіз у галузях виробництва і послуг : навч. посібн. / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 239 с.
22. Отенко І. П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства: наук. вид. / І. П. Отенко, Л. М. Малярець, Г. А. Іващенко. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 347 с.
23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684 // В кн. Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Х. : Курсор, 2008. – С. 18–29.
24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684 // В кн. Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Х. : Курсор, 2008. – С. 29–38.
25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.05.2000 р. за № 288/4509 // В кн. Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Х. : Курсор, 2008. – С. 58–68.
26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від

18.10.1999 р. № 242. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.11.1999 р. за № 750/4043 // В кн. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Х. : Курсор, 2008. – С. 68–76.

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 р. за № 27/4248 // В кн. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Х. : Курсор, 2008. – С. 132–142.

28. Прокопенко И. Ф. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятий с применением ПК : учебн. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / И. Ф. Прокопенко, В. И. Ганин, В. В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 335 с.

29. Прыкин Б. В. Экономический анализ предприятия : учебник для вузов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 360 с.

30. Теорія економічного аналізу : навч. посібн. / Є. К. Бабець, М. І. Горлов, С. О. Жуков, В. П. Стасюк. – К. : Професіонал, 2007. – 379 с.

31. Шубіна С. В. Економічний аналіз : практикум / С. В. Шубіна, Ж. І. Торяник. – К. : Знання, 2007. – 230 с.

32. Экономический анализ / под ред. М. Баканова. – М. : ФиС, 2002. – 656 с.

33. Экономический анализ: ситуации, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений финансовое прогнозирование : учебн. пособ. / под ред. М. И. Баканова, А. Д. Шеремета. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 656 с.

12.3. Ресурси мережі Інтернет

34. Сервер Верховной Рады Украины. – Режим дрступа : portal.Rada.gov.ua.

35. ЛигаБизнесИнформ. – Режим дрступа : www.liga.net.

36. Нормативные акты Украины. – Режим дрступа : www.nau.kiev.ua.

37. Налоги и бухгалтерский учет. – Режим дрступа : basa.tav.kharkov.ua.

38. Право. Украина. – Режим дрступа : www.legal.cov.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html.

39. Украинское право. – Режим дрступа : www.ukrpravo.com.

Зміст

Вступ.....	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у галузі економіки підприємства ..	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	14
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.....	15
4. Плани лекцій	27
5. Плани семінарських (практичних) занять	30
6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	34
7. Самостійна робота студентів	36
8. Контрольні запитання для самодіагностики	38
9. Індивідуально-консультативна робота	44
10. Методики активізації процесу навчання	45
11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	48
12. Рекомендована література.....	56
12.1. Основна	56
12.2. Додаткова	56
12.3. Ресурси мережі Internet	58

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ"
для студентів напряму підготовки 6.030505
"Управління персоналом та економіка праці"
всіх форм навчання**

Укладач **Кожанова Євгенія Пилипівна**

Відповідальний за випуск **Гавкалова Н. Л.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2012 р. Поз. № 493.

Підп. до друку

Формат 60×90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 3,75. Обл.-вид. арк. 4,7. Тираж

прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61001, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.